

LOŠA MAJKA PONEKAD RODI DOBRU MAJKU

(Monika Herceg: *Lovostaj*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2019)

Druga zbirka poezije Marije Herceg *Lovostaj* stiže samo godinu dana posle njenog prvenca, zbirke *Početne koordinate* koja je osvojila gotovo sve što danas prva knjiga poezije koja dolazi sa Balkana može da osvoji. I ova zbirka, baš kao i prethodna, rezultat je nagradnog konkursa, ovog puta za najbolji neobjavljeni rukopis „Na vrh jezika“ za 2018. godinu. Rukopis *Lovostaj* potvrđuje značaj književnih nagrada, ali i potrebe za sistemskim rešenjem njihovog opstanka.

Ova zbirka uravnotežena je kompozicija tri tematska kruga: ženskog tela, omaža naučnicama koje nisu upisane u istoriju i autorefleksije o pesnikinji i njenoj pesmi. Ovi delovi nisu nužno hronološki poređani, oni se prepliću kako na nivou celine tako i na nivou pesme. Hercegovina ni tematski ni stilski ne odstupa mnogo od „ženskog pisma“, shvaćenog kao stalno izmičuće, ono što se opire definisanju. O rodnoj poeziji i fluidnosti „ženskog pisma“ pisale su feminističke teoretičarke Toril Moi i Rejčel Blau Duplezi (pogledati *Blue Studios*). Nastupajući iz ženskog mesta, kao drugog, onog što sledi a ne vodi, Hercegovina preispituje rodnost i drugost. Najočiglednije je to u pesmama o porodičnom nasilju i femicidu, najvažnijoj temi drugotalasnog feminizma. *Princeza je u jednoj od mogućih stvarnosti evoluirala u žrtvu obiteljskog nasilja [...] šta god mislili o zgarištu, činilo se da je toplina bitnija od slobode* („Porodično nasilje“).

Autorka u *Lovostaju* baš kao i u prethodnoj zbirci nastoji da odbaci metaforu, da je se odrekne. Umesto toga, koristi se postupkom imenovanja. Ovaj postupak – imenovati da bismo razumele, ne vodi u igru tumačenja, jer iza te doslovnosti nema ničega, kao da se pesma može završiti već u svom naslovu. Pogledati samo naslove pesama: „Tijelo“, „Lov“, „Muhe“, „Mačke“, „Europa nikada ne govori o pretrpljenom nasilju“, „Porodično nasilje“, „Sklonište za žene“, „Emancipacija pjesnikinje“, „1940. Nada Sremec piše da žene po selima umiru od abortusa nekontrolirano kao u Africi“, itd. *Lovostaj* je odlična pokazna vežba za izbegavanje zamki tumačenja. Nema nikakve dileme da nas ova zbirka, prikazujući distopičan svet, poziva na odgovornost. Nema više nevinih strana. Nema više strana. *Neke žene vjeruju da je u vrijeme lova / dopušteno gurnuti druge žene / na rub izumiranja / Tad osjetim oštru simetriju opstanka / i znam da je i tvoja majka / kad si plakala / prisluškivajući / stajala pred sobom / nikad otvorivši vrata* („Teorem Emi Neter naučila sam na faksu“). Sumnja u binarnost nije prisutna samo na relaciji zauzimanja strana i odgovornosti, već što je za nas ovde važnije, pola i roda. Sumnje jedino nema u to da je nasilje uvek muškog pola. *Zbunjuješ me kad si nepovjerljiv / Znaš da sam nam rodila sina čvrstog toliko / da se prometne u dje-*

*vojčicu / kad ne gledaš / Sigurno je odrasla tog dana / kada je mačak obuo čizme, / uzeo jasno-
ću njenog spola / Ništa se tu nije moglo učiniti („Tijelo“).*

Važan deo ove zbirke osvrst je na fizičarke i matematičarke (Hercegova je naime fizičarka) koje nisu ušle u istoriju, prilagođenu patrijarhatu. Istorija je prostor koji pripada muškarcima. Sve ove pesme govore o hibrisu žena koje su svoje živote posvetile nauci (Marija Gepert Majer, Liza Majtner, Emi Neter, Džoslin Bel). Ni njih, kao ni književnica, nema u udžbenicima. *Godinama sam bila dječak plašeći se svojih bedara, / skrivala geografiju tijela [...]* *Ja još uvijek prije predavanja iz kvantne mehanike / uplašeno odstranim ženu iz sebe* („Marjam Mirzahani tri beskonačnosti slaže na kruh uz sir i majonezu“). Na planu jezika, ovaj deo zbirke važan je i zbog značenjskog polja koji proizvodi dodir poezije i prirodnih nauka, fizike i matematike, čiji su dometi, po pravilu, u vlasništvu muškarca.

Kao što sam pomenula, *Lovostaj* je pun distopičnih slika koje se više ne odnose na ono što dolazi, već na ono što je prošlo a čije posledice živimo sada. Da je kojim slučajem ovo proza, rekly bismo da pripada socijalnoj fantastici, odnosno njenom podžanru, utopijskoj, odnosno distopijskoj prozi. Feministička utopija je podžanr nastao u dvadesetom veku, a bavi se ulogom žene u utopijskom/distopijskom svetu i statusom ženskog tela (setimo se *Sluškinjine priče*). Na planu konzumiranja ženskog tela u *Lovostaju*: *bolnički odjeli* postaju *krvotoci* („Pripreme tijela“), *uzorci kuhinjskog stolnjaka* postaju *unutrašnjost srca* („Lov“), *noge* postaju *klimava ležišta* („Lovostaj“), *autoceste* postaju *rodnice* („Drugorazredni otac“), *zagrljaji* postaju *dnevni boravci* („O prvom susretu pjesnikinje i pjesme“), na kraju *tijelo* postaje *neboder* („Antitijelo“). Ovaj podžanr, socijalna fantastika, onako kako ga je Margaret Atwood definisala, preispituje političke i kulturološke konvencije ljudskog društva. *Lovostaj* se upravo bavi temama koje su duže vreme prisutne u socijalnoj poeziji: uloga žene u društvu, rod, seksualnost, reproduktivna funkcija. *Ima li zbilja smisla danas na ovom mjestu tjerati nekoga da preživi svijet* („Lov“). Ali bavi se i socijalnim temama kakva je depresija u postkapitalizmu: *Svi mi na nebu, sveti i nesvjесni / broja moždanih udara izazvanih stresom / ili malih depresivnih srca koja / presnažno privlači masa mraka / kotač smo nekog uzaludnog rata, / samo gorivo za jaču vatru / peći koncentracijskih logora / I potom ništa, / nikome ništa. / Tko ima snage objasniti / da iz takvog pepela / duša nije imala gdje emigrirati / nego u prvu ciglu visokog dimnjaka?* („Marijin monolog za Veneru tijekom nebeske kave“).

I na kraju, za autorku ovog prikaza, najvažniji deo *Lovostaja* jesu pesme koje traže poziciju pesnikinje i poezije koju stvara. Radi se o poetskom komentaranju samog pisanja (u pesmama „Jača žena ili O općim mjestima pjesnikinje“, „Definicija pjesnikinje“, „Pjesnikinja ljeti“ itd.). Na taj način pesnikinja pojedinačno žensko pisanje (neko piskaranje u kuhinji) izdiže visoko gore, na zajedničko dobro, i to je najvažniji momenat ove zbirke. Hercegova se ne oslobađa feminističkog nasleđa, naprotiv, ona ga transformiše. *Želim umrijeti od poezije / ili spoznaje / Neka bude radioaktivna / i neka se prenosi kćerima / s koljena na koljeno / kao rana prvog pada* („Još jedna pjesma s dvije nepoznanice“). Ovi komentari ostaju otvoreni, ispunjeni nepodnošljivom prazninom umesto odgovora: *Ako*

je iskrenost asfaltirana, gdje može probiti trava? Ako me dotakneš, hoćeš li probuditi pištolj koji spava ispod jezika? („Ejlin Vuornos rekonstruira probijanje zvučnog zida pucnjevima“). Ako i postoji neki smislen odgovor, njega će svakako ponuditi pesnikinje, koje još nose ambicije umesto podočnjaka, život ih potapa, jer pored kuhinje, dece, pegle, mačke zaboravljaju da udahnu.